

rostra economica amstelodamensia

*Let eens op hoezeer
Heineken Bier statistische en
statische Nederlanders tot
een dynamisch leven wekt!*

 Elk figuurtje stelt een enorm aantal bierdrinkers voor.

maandblad van de studieverenigingen der economische faculteiten van de
universiteit van amsterdam — van de vrije universiteit
14e jaargang mei 1965

in 1980
ZAL de
wereld
TWEE
MAAL
zoveel
aardolie-
produkten
gebruiken
ALS
vandaag

de koninklijke/
shell groep

biedt academici
die over de vereiste
capaciteiten beschikken
een fascinerende
loopbaan

in dit snelgroeiende
internationale bedrijf

verzoeken voor een oriënterend gesprek of sollicitaties worden gaarne ingewacht door
bataafse internationale petroleum maatschappij n.v. • carel van bylandtlaan 30, 's-gravenhage
telefoon 614661, toestel 2013.

rostra economica amstelodamensia

maandblad van de studieverenigingen der economische faculteiten
van de universiteit van amsterdam en de vrije universiteit

Directeuren:

L. G. M. R. Geeris, J. F. W. Ober

Redactie:

H. G. Eijgenhuijsen, M. Fase, S. Huisman, B. F. van Ittersum, D. Meys

Redactie-adres:

D. Meys, P. C. Hoofdstraat 26¹

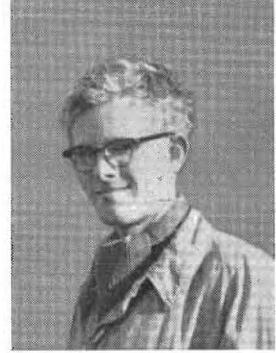
Voor advertenties:

J. F. W. Ober, Westermarkt 16, kamer 65
Gemeentegiro: 324342

Inhoud van dit nummer:

Redactioneel	„Uitlui“ redacteuren V. Halberstadt en P. Stek	2—3
S. Huisman	Churchill als economist	4
H. G. Eijgenhuijsen	Mechanisering van de veilingadministratie	9
F. Broekman	Economie: zuivere wetenschap en toegepaste wetenschap	12

Pieter ten afscheid

In Pieter verliest de redactie een illustere afwezige. De duur van zijn redakteurschap is even moeilijk te becijferen als de gemiddelde studieduur, hoewel Pieters studieduur een redactioneel geheim is, een geheim dat we zullen koesteren als ware het een drukproef. Pieters onschuld heeft somtijds zijn collega-bladvullers tot wanhoop gebracht, soms ook tot prudentie aangespoord. Deze trek uit Pieters optreden leeft voort in het pronkstuk uit ons archief: een curieuze kopie van de correspondentie tussen Amsterdamse hooggeleerden over Rostra. Wij zullen hem hiervoor in ere houden.

Het eerste stuk van Pieter verscheen in het Engels. Traditiegetrouw heeft ook hij één keer enige facetten van de economie belicht. Pieters overige stukken zijn fundamentele detailstudies, nog steeds de moeite van het lezen waard. Ze veronderstellen echter wel enig gebruik van de hersencellen: wellicht de reden dat ze zo weinig de aandacht hebben getrokken. Meer voor het gewone publiek verscheen er dan nog een bloemlezing uit zijn collectie limericks. Het is ons bekend dat we velen een genoegen zullen doen wanneer we zijn, nog in portefeuille zijnde verdichtfels, eveneens laten drukken.

We weten dat Pieter nimmer meer in Rostra zal publiceren. De literaire verschraling van Rostra zal hij niet meer kunnen keren. We zien vol spanning Pieters eerste artikel in De Economist tegemoet.

Per Rostra ad astra.

Redactie

Farewell to Victor

Victors redakteurschap is van korte duur geweest. Het doctoraal kwam veel te vlug. Met Victor verdwijnt — volgens eigen zeggen — het progressieve element uit Rostra. Het enige kapitalistische trekje in hem is dat hij pas na zijn doctoraal een auto kreeg. Daarvoor behielp hij zich met een solex.

Hij was zonder twijfel onze beste E.E.G.-kenner.

We weten nog steeds niet of zijn Euromythe serieus bedoeld is. Het Eurokroniekje zijn we van plan te vervolgen.

Hoe kortstondig een redakteurschap ook geweest moge zijn, de verdiensten van een aftredend redakteur zijn nooit te schetsen in de luttele ruimte van een uitlui. Victors organisatorische werkzaamheid voor Rostra is groot geweest, hoewel hij voor de samenwerking met de V.U. nooit veel enthousiasme heeft kunnen opbrengen. Anticonfessioneel was hij toch niet.

Na zijn doctoraal heeft hij zich gevestigd in de, naar verluidt, best geutilleerde para-universitaire instelling. Men zegt dat de parkeermeters voor het gebouw geregeld buiten werking zijn.

We zien reikhalzend uit naar Victors oplossing voor het Amsterdamse verkeersvraagstuk.

Redactie

PRACTISCHE SCHOLING

*Nije, Westebring & Bosselaar, accountants,
bieden studenten, die de accountantsopleiding
volgen of overwegen t.z.t. te volgen,
gelegenheid gedurende de duur van hun studie
een nader overeen te komen aantal dagen
op hun kantoor te Amsterdam
zich praktisch te scholen.*

Inlichtingen telefonisch of schriftelijk te verkrijgen bij het kantooradres
in Amsterdam, Joh. Vermeerstraat 29, tel. 735929.

Churchill als economist

FIEL - PERO - DESDICHADO
(Trouw ondanks tegenspoed)

Familiespreuk in het wapen van
Winston Churchill

In zijn „Essays in Biography” somde Keynes op aan welke voorwaarden een economist moet voldoen, wil hij de kwalificatie van „master” krijgen. „He must be mathematician, historian, statesman, philosopher — in some degree”.¹⁾

Kunnen wij Churchill, tot op zekere hoogte, een **mathematicus**, een **historicus**, een **staatsman** en een **filosoof** noemen?

Indien wij in Churchill een **wiskundige** willen zien, dan zal ons voorstellingsvermogen tot het uiterste op de proef moeten worden gesteld, want schreef hij niet zelf in zijn autobiografie „My Early Life”, dat zijn kennis van de wiskunde vergeleken bij die van de besten der Universiteit van Cambridge niet meer was dan een duikpoel in verhouding tot de Atlantische Oceaan? Kennelijk kon Churchill het toch niet nalaten in wiskundige termen te denken!

Dat Churchill een **geschiedkundige** van de bovenste plank was, lijdt geen twiifel. Zijn Nobelprijs voor de literatuur in 1953 „voor zijn meesterschap in de historische en biografische uitbeelding en zijn briljante redenaarskunst, die hij heeft gebruikt als verdediger van hoge menselijke waarden”, moge hiervan getuige zijn. Gaarne willen wij hieraan toevoegen, dat wijlen president Kennedy de titel van zijn „senior thesis”: „**Why** England Slept”, ontleende aan Churchills „**While** England Slept”.

Weinigen zullen Churchills grootheid als **staatsman** ontkennen. Teneinde evenwel tot deze uitspraak te komen, behoort men zich eerst af te vragen wat iemand tot een goed staatsman maakt. Wij dachten, dat een staatsman beoordeeld wordt naar de mate waarin hij er in is geslaagd zekere doelstellingen te realiseren. In een op 13 mei 1945 door Churchill gehouden radiorede, noemde hij zelf deze doelstellingen. Met instemming laten wij deze passage hier volgen. „On the continent of Europe we have yet to make sure that the simple and honourable purposes for which we entered the war are not brushed aside or overlooked in the months following our success, and that the words — **freedom**, democracy and liberation — are not distorted from their true meaning as we have understood them. There would be little use in punishing the Hitlerites for their crimes if law and **justice** did not rule, and if totalitarian or police Governments were to take the place of the German invaders. We seek nothing for ourselves. But we must make sure that those causes which we fought for find recognition at the **peace** table in facts as well as words, and above all we must labour that the world organization which the United Nations are creating at San Francisco does not become an idle name, does not become a shield for the strong and a mockery for the weak. It is the victors who must search

¹⁾ Zie hiervoor het opstel over Alfred Marshall, dat opgenomen is in „Essays in Biography”. New York. 1963, pag. 141.

their hearts in their glowing hours, and be worthy by their nobility of the immense forces that they wield".

Vrijheid, gerechtigheid en **vrede** waren voor Churchill de doelstellingen, waarop een staatsman zijn streven behoort te richten.

Als oorlogspremier van Groot-Brittannië heeft Churchill de **vrijheid** tot elke prijs willen behouden, hetgeen moge blijken uit zijn wereldberoemde uitspraken: „I have nothing to offer but blood, toil, tears and sweat", en „We shall fight on the beaches, we shall fight on the landing grounds, we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills".

Daarnaast heeft Churchill steeds de **gerechtigheid** voor ogen gehouden. Toen op een keer Stalin voorstelde aan het einde van de oorlog de vijftig-

Sir Winston Churchill (1874-1965)

duizend officieren en technici, waarvan de kracht van Hitlers legers afhing, op te pakken en dood te schieten, reageerde Churchill impulsief, dat hij liever zelf stante pede doodgeschoten zou willen worden dan zijn eer en die van zijn land met zulk een infame daad te bezoedelen. Later bleek, dat Stalins voorstel niet serieus gemeend was, maar alleen de bedoeling had Churchill uit zijn tent te lokken.

Bovenal echter wilde Churchill de man van de **vrede** zijn, want reeds een jaar na de Duitse capitulatie drong hij aan op een „Verenigd Europa", waarin ook Duitsland opgenomen zou worden (19 september 1946 te Zürich).

Vrijheid, gerechtigheid en vrede heeft Churchill nooit uit het oog verloren. Na vijf lange jaren als oorlogsleider is hij er in geslaagd ze voor een belangrijk deel waar te maken. Dit gedrag stempelt Churchill dan ook tot één van de grootste staatslieden van deze eeuw, voor wie Koningin Elizabeth II een

eeuwenoude traditie verbrak door zelf, vergezeld van enkele andere leden van de Engelse koninklijke familie, de staatsbegrafenis van Churchill in St. Paul's Cathedral bij te wonen. Bovendien zag het Britse Lagerhuis geen betere mogelijkheid deze grote parlementariër te eren dan door voortaan zijn zetel onbezet te laten. Vanaf 1900, met uitzondering van de periode 1922-1924, tot aan zijn weigering in 1964 herverkozen te worden was Churchill lid van dit college. Met recht kon hij zich dus een kind van het „House of Commons” noemen.

Tot slot dienen wij Churchill ook nog in de hoedanigheid van **wijsgeer** te beschouwen. Hiervoor zal misschien wat verbeeldingskracht nodig zijn, maar toch is deze gedachtesprong te maken. De kroniekschrijver van „The Economist” zegt van Churchill: „but on the great issues he had the instinct of a great moralist”, of zoals Prof. Herman N. Ridderbos in het „Gereformeerd Weekblad” schrijft: „Want het ging in die verschrikkelijke jaren om het behoud van die menselijkheid, waarvan Churchill het symbool was en tegen de on-menselijkheid, de demonie van het hitlerdom”. Churchill was inderdaad meer moralist dan filosoof, maar gaan ethiek en wijsbegeerte niet hand in hand? Was Adam Smith van huis uit geen moraalfilosoof en zette de beroemde wijsgeer Immanuël Kant zijn opvattingen over de ethica niet uiteen in zijn „Kritik der praktischen Vernunft”? Wij zijn van mening, dat Churchills moraalmeer niet beter onder woorden kan worden gebracht dan met het derde lid van artikel drie van de Grondwet van de Orde van Vrijmetselaren, waarvan Churchill met hart en ziel lid was: „Zij (de Orde) kweekt verdraagzaamheid, betracht rechtvaardigheid, bevordert naastenliefde, zoekt op, wat mensen en volken verenigt, tracht weg te nemen wat de geesten en gemoederen verdeelt, en brengt tot hogere eenheid door het bewustzijn levend te maken van de allen verbindende broederschap”.

Als wij nu de balans opmaken dan komt Churchill, gezien als economist, er bepaald niet slecht af. Het volgende typeert Churchill echter tevens als „practiserend” econoom. Wij kunnen hem beschouwen als **„free trader”, hersteller van de gouden standaard** en **promotor van een „Verenigd Europa”**.

Churchill als „free trader”. Onder invloed van de Klassieke theorie, welke ook het „laissez-faire” beginsel huldigde t.a.v. de internationale handel, was Engeland onder leiding van Robert Peel en Gladstone in de tweede helft der negentiende eeuw overgegaan tot de vrijhandel. Met het optreden van

JAN W. JONKER

Prinsengracht 598
tel. 230 523 - 234 801

Franse landwijn vanaf f 1,60 per fles

Sherry, in mandpullen van 3 en 5 liter, f 4,— per liter

Joseph Chamberlain kreeg omstreeks 1895 het protectionisme weer levenskansen. De protectionisten ondersteunden hun handelspolitiek met het argument, dat men in een vrijhandelsstelsel sterk afhankelijk was van het buitenland. Erg origineel was deze argumentatie niet, daar Adam Smith reeds in zijn „Wealth of Nations” (1776) een uitzondering op het vrijhandelsbeginsel maakte voor die materialen, welke een land nodig had voor de oorlogvoering („the noblest of all arts”). In 1904 ging Churchill van de Conservatieve partij over naar de Liberale in verband met Chamberlains propaganda voor protectionisme en tariefhervorming. Twintig jaar later; hoewel volgens zijn „Memoires” nog steeds voorstander van vrijhandel, keerde Churchill terug tot de Conservatieve partij. Ook Churchill kon de loop der geschiedenis niet tegenhouden, want in 1932 kwam na tachtig jaar vrijhandel een tariefwet tot stand, waarbij een algemeen recht op alle invoer werd geheven.

Churchill als hersteller van de gouden standaard. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog betekende het einde van de gouden standaard. Voor Churchill, als „Chancellor of the Exchequer”, was de taak weggelegd in 1925 de gouden standaard in ere te herstellen. Hij koos hiertoe de vóóroorlogse dollarpariteit onder het motto: „The pound must be able to look the dollar in the face”, ofschoon de koopkrachtverhouding tussen beide valuta's ten gunste van de dollar was gewijzigd, want in de periode 1914-1925 waren de prijzen in Engeland aanzienlijk meer gestegen dan die in de Verenigde Staten. Deze overwaardering van het Engelse pond maakte de binnenlandse producten ten opzichte van de buitenlandse duurder, met als gevolg dat de vraag naar Engelse goederen daalde en die naar goederen van vreemde herkomst steeg. De gevolgen lagen voor de hand, enerzijds een tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans, anderzijds een inkrimping van de binnenlandse productie, wat zich manifesteerde in een daling van de werkgelegenheid en van de bezettingsgraad.

De monetaire autoriteiten pasten nu twee elkaar aanvullende methoden toe om de dreiging van een betalingsbalanstekort op te heffen. Aan de ene kant ontwierpen zij een aantal maatregelen die de kapitaalexport moest belemmeren en aan de andere kant stimuleerden zij de kapitaalimport, vooral uit de Verenigde Staten, door het officiële disconto één procent hoger te stellen dan dat in New York. De Engelse regering beschouwde deze betalingsbalanspolitiek als tijdelijk, omdat zij de lopende rekening van de betalingsbalans weer in evenwicht wilde brengen door de vraag naar Engelse goederen via een daling van de prijzen aan te moedigen, hetgeen slechts door een daling van de geldlonen gerealiseerd kon worden. Want, zo redeneerde men, een daling van de lonen en prijzen in dezelfde mate doet het reële loon ongewijzigd blijven, maar versterkt de concurrentiepositie van het Engelse product in binnen- en buitenland, terwijl en passant de werkgelegenheid en de bezettingsgraad worden verbeterd.²⁾ De Engelse regering begreep echter wel, dat zij niet op de medewerking van de vakbeweging behoefde te rekenen, omdat zo'n eventuele prijsverlaging pas kon plaatsvinden, nadat eerst de nominale lonen waren verlaagd. De mone-

²⁾ Bij het voeren van deze economische politiek ging de Engelse regering bewust of onbewust uit van de volgende drie veronderstellingen:

- a. de som van de elasticiteiten van de Engelse vraag naar buitenlandse goederen en van de buitenlandse vraag naar Engelse goederen is groter dan één.
- b. de prijzen van invoergoederen hebben geen invloed op het binnenlandse prijsniveau.
- c. de actualiteit van de kwantiteitstheorie voor prijsdaling.

taire autoriteiten dwongen de bedrijven echter hun werknemers lagere geldlonen uit te betalen door middel van een politiek van credietbeperking, waarbij het gevoerde discontobeleid m.b.t. het betalingsevenwicht uitstekend aansloot.

De geringere loonbetalingen hadden tot gevolg dat op 4 mei 1926 onder vijf miljoen arbeiders een staking uitbrak. Bovendien wees Keynes in zijn artikel „The Economic Consequences of Mr. Churchill” (1925) reeds op de mogelijkheid, dat het deflatiebeleid van de overheid wel eens een cumulatief effect kon hebben. Keynes was echter een roepende in de woestijn! In 1931 was de situatie zo gespannen, dat de Engelse regering, ondanks allerlei prestigegevoelens, wel genoodzaakt was als één der eersten de gouden standaard vaarwel te zeggen.

Interessant is te vernemen, hoe Churchill over Keynes dacht: „When I asked my economists **one** answer on a certain question, I got six — three of Mr. Keynes”.

Churchill als promotor van een „Verenigd Europa”. Bij verschillende gelegenheden heeft Churchill gewezen op het belang van een „Verenigd Europa”. Nooit heeft hij volmondig erkend, dat dit in de praktijk tevens een economische integratie inhoudt. Uit Engeland's poging toe te treden tot de E.E.G. bleek echter, dat Churchills politieke opvolgers er anders over dachten.

Hoewel Churchill grotendeels voldoet aan de door Keynes gestelde voorwaarden, lijkt het ons een miskennen van de feiten in hem een groot econo- mist te zien. Desondanks willen wij er op wijzen, dat Keynes het nodig oordeelde twee artikelen over Churchill op te nemen in zijn „Essays in Biography”.

Sh.

„Conferentie bloempjes”

En Tilburg dan ...

Een zeer intelligente vraag voor een VU-man, maar troost U, een Rotterdammer was er niet opgekomen.

Prof. Schouten.

Inzicht.

De prijsranche van damesonderkleding is veel kleiner dan de prijsranche van damesbovenkleding, en dat is ook logisch.

Prof. v. d. Woestijne.

Model-ambtenaar.

Ik ben ambtenaar en heb dus te weinig op het model van Joan Robison gelet.

Drs. Drechsel.

Mechanisering van de veilingadministratie

Tegen het einde van dit jaar wordt op de Centrale Aalsmeerse Veiling een revolutie verwacht. Men hoopt dan het plan tot automatisering van de klok en mechanisering van de veilingadministratie, dat mede door de vooruitgang der techniek in 1963 ter tafel kwam, voor het eerst te kunnen verwezenlijken.

De techniek van de veiling bij afslag, welke o.a. voor snijbloemen en potplanten wordt toegepast, achten wij voldoende bekend. De veilingadministratie is tot op heden een zeer arbeidsintensieve bezigheid. In zeer gesimplificeerde vorm komt de automatisering/mechanisering op het volgende neer:

De gegevens van elke verkoop (veilingtransactie) worden automatisch vastgelegd:

A Door de veilingmeester (afslager).

Deze man, die de klok (het afmijntoestel) bedient, kan alle verkoopgegevens van een indicatorenpaneel, waarop ook een schaduwklok, aflezen, door:

1. het instellen van de **koopnummer**-decade-schakelaar, d.w.z. het bepalen van het nummer van de koop (partij) en het vastleggen van de numerieke volgorde der partijen;
2. het bepalen van de **muntsort**, d.w.z. of in centen of veelvouden van centen zal worden verkocht;
3. het bedienen van de **wisknop**, d.w.z. het eventueel uitwissen in de apparatuur van gegevens, die bij nader inzien niet mogen worden geadmistreerd, b.v. gemaakte fouten tijdens het veilen.

B Door de koper.

1. door het instellen van het **kopernummer**. Na op de tribune te hebben plaats genomen, schuift de koper zijn genummerde koperplaat in een daartoe bestemde gleuf in zijn lessenaar. Door deze handeling wordt het contact met de administratie-apparatuur tot stand gebracht en vindt bij aankoop de registratie van het nummer, i.c. de naam van de koper, plaats;
2. door het bepalen van de **prijs**, d.m.v. het indrukken van de elektrische knop op zijn lessenaar; de klok registreert klokstand x muntsort.

C Door de facturist.

Deze zit naast de veilingmeester en bedient een toetsenbord. Ook hij kan ter controle van enkele zijner handelingen visueel gebruik maken van het indicatorenpaneel, nl. door:

1. het intoetsen van het **aanvoerdernummer**, i.c. de naam van de kweker;
2. het intoetsen van het **artikelnummer**, i.c. de naam van het artikel;
3. het intoetsen — zo nodig van de **fust/statiecode**, d.w.z. het registreren van het soort fust of statie en de prijs ervan.

Deze drie handelingen vormen de semi-automatische voorbereiding van de vastlegging van de verkoopgegevens;

4. het intoetsen van het **verkochte aantal**, d.w.z. het registreren van de hoeveelheid verkochte produkten (b.v. in stuks of bossen);

5. het intoetsen — zo nodig — van **verkochte fust/statie**, d.w.z. het registreren van de hoeveelheid fust/statie, waarin de produkten werden aangevoerd en verkocht;
6. het intoetsen van het **registratie-commando**, d.w.z. door het indrukken van deze toets wordt de koopbon vervaardigd, waarop o.a. de aflevering van de produkten plaats vindt, en een speciale ponsmachine, gekoppeld aan de klokapparatuur legt alle gegevens in een ponskaart vast, welke de basis is van de kopers- en kwekersadministratie alsmede van de statistiek.

Wij kunnen concluderen, dat op deze manier in enkele seconden de basisdocumentatie plaats vindt.

Door middel van elektronische rekenmachines worden vervolgens de noodzakelijke berekeningen uitgevoerd. Daarna wordt, ter verkrijging van b.v. de kopersnota, de veilingnota en de statistische overzichten de administratie-machine ingeschakeld.

De kopersnota is een volledige factuur van alle aankopen van één dag met alle noodzakelijke gegevens voor de koper.

De veilingnota is de wekelijkse, voor de kweker bestemde, afrekening over de voor zijn rekening en risico bemiddelde transacties met alle noodzakelijke gegevens en inhoudingen, b.v. van de veilingprovisie.

Welke voordelen zijn aan deze automatisering/mechanisering verbonden?

- a. Door rechtstreekse automatische en semi-automatische vastlegging der gegevens wordt de kans op fouten beperkt.
- b. Een uiterst snelle verwerking der gegevens; ca. 5 minuten na zijn laatste aankoop kan een koper zijn kopersnota in ontvangst nemen en afrekenen.
- c. Een veel betere documentatie voor de koper, die voordien geen kopersnota ontving.
- d. Een betrouwbare en „up to date“ statistiek.
- e. Met evenveel arbeidskrachten kan veel meer administratief werk worden verzet, dus grotere arbeidsproductiviteit.

In de bureaus voor de mechanische administratie zullen de gegevens van alle tribunes in de toekomst centraal worden verwerkt. In het **centraal afrekenkantoor** vindt dan o.a. de afrekening met de contant betalende kopers van alle tribunes plaats. Om het transport van documenten door het bijna 2 ha grote gebouw soepel en snel te laten verlopen (36 km per uur), worden de tribunes en kantoren, ook onderling, door buizenpost verbonden.

H. G. Eijgenhuijsen

Boekhandel

KIRCHNER

(A. L. J. Roscher)

Leliegracht 18 - Amsterdam-Centrum - Telefoon 244449

De Haan, Stol & Co., accountants

hebben enkele vakatures voor

ECONOMEN

die zich voorbereiden voor het
accountantsexamen

Schriftelijke sollicitaties kunnen worden gericht aan:

MUSEUMPLEIN 10 - AMSTERDAM-Z.

Indien gewenst kan telefonisch een afspraak worden gemaakt
(telefoon 73 19 33)

Frese, Hogeweg, Meyer & Hörchner accountants

zoeken contact met

economen

die belangstelling hebben voor
een praktische scholing tijdens de
duur van hun universitaire oplei-
ding tot accountant.

Brieven te richten aan het adres:

Beethovenstraat 198, Amsterdam
telefoon 73 75 55

Economie: zuivere wetenschap en toegepaste wetenschap

De vraag naar de zin der zuivere wetenschap en die naar de zin der kunst zijn een en dezelfde vraag. Ook de schoonheid is in haar zuiverheid moeilijk te verwerkelijken; ook hier moet het individu strijden met allerlei beperktheden en onzuiverheden in zichzelf en in zijn materiaal (de taal bijvoorbeeld).¹⁾

De inaugurele rede van Prof. Dr. A. Heertje²⁾ handelt over Economie, Wetenschap en Kunst, een onderwerp dat op het eerste gezicht een cultuurfilosoof zal doen likkebaarden en in een econoom romantische herinneringen aan vroeger tijden zal opwekken. De cultuurfilosoof zal denken aan de filosofie van de wetenschappen al of niet in verband met de kunst en de plaats van de economische wetenschap in of tussen andere wetenschappen om tenslotte een verband tussen economie en kunst te kunnen leggen. Vanzelfsprekend heeft men ook vanuit de economie als wetenschap getracht verbanden met overige wetenschappen en kunst aan te tonen, waarbij „over de verhouding tussen de economie als wetenschap en als „kunst“ door vroegere generaties is gediscussieerd“.³⁾

Uit de titel van de rede zouden we tevens kunnen opmaken dat Pro. Heertje — als econoom — een poging wil doen te geraken uit „de vervreemding die tussen intellectuelen is gewekt door de specialisering“, door „een omwenteling der gedachten in tegengestelde, wijsgerige richting“.⁴⁾ Bij lezing van de rede blijkt duidelijk, dat dit niet de opzet van Prof. Heertje is geweest en dat hij slechts „de gangbare betekenis in de economie“²⁾ van het zo veel omvattende begrip „kunst“ **tegenover** de economie als wetenschap stelt en daarmee de positief-normatief problematiek in de economie naar voren **schijnt** te brengen.

Ware het dat ik na lezing van de rede alleen teleurgesteld was door de zo veel belovende titel die mij wat misleidend lijkt en ware het, dat Prof. Heertje konsekwent één betekenis van „kunst“ had gebruikt, dan was mijn gevoel zeker niet voldoende in opstand gekomen om de pen ter hand te nemen. Maar gezien de zo belangrijke verschillende betekenissen van het woord „kunst“ zoals die in deze rede naar voren komen, geloof ik, dat dit woord verwarring kan stichten op die momenten waar het een duidelijk andere betekenis gaat krijgen dan in de door Prof. Heertje het meest gehanteerde definitie.

Ik hoop dat het een student toegestaan zal zijn dat hij ter ondersteuning van zijn opstandige gevoel in deze subtiele terminologische kwestie enige deskundige mensen aan het woord laat teneinde aan te tonen dat duidelijk

¹⁾ De functie der wetenschap, Prof. Dr. E. W. Beth, Prof. Dr. D. van Dantzig en Dr. C. F. P. Stutterheim, blz. 57.

²⁾ Zie De Economist, november 1964.

³⁾ Prof. Dr. P. Hennipman in Theorie van de economische politiek, blz. 27.

⁴⁾ Dr. H. J. Pos in Filosofie der wetenschappen, 4e druk, blz. 107.

onderscheid gemaakt moet worden tussen scheppende kunst en uitvoerende kunst enerzijds en zuivere wetenschap en toegepaste wetenschap anderzijds. In het door Prof. Heertje aangehaalde boekje van Dr. H. J. Pos ⁵⁾ zegt deze van de filosofie, dat ze, „losgemaakt uit haar traditioneel verband met de letteren, een faculteit zou moeten zijn die met alle faculteiten gelijke verbandingen onderhoudt; ze zou met de wetenschappen in een wisselwerking staan, waarin haar afhankelijkheid en haar primaat geen tegenstelling zouden vormen”.⁵⁾ Indien we dit waar willen maken, dan mogen we toch wel minstens aandacht schenken aan wat onder meer in de filosofie over „de” wetenschap en kunst (en dus ook de economische wetenschap en kunst) is gezegd. Het zal dan duidelijk worden, dat steeds met „kunst” de creatie van een kunstwerk wordt bedoeld en dat dit aansluit op hetgeen Prof. Heertje op verschillende momenten suggereert en wat hij zegt: „Maar wij willen het woord kunst nu eerst opvatten als aanduiding van het geheel van kunstwerken”.

Afgezien van het feit dat het woordenboek ons al zegt dat de — weliswaar verouderde — betekenis van kunst (eigenlijk: het kunnen) wetenschap is, zegt ons H. J. Störig ⁶⁾: „Kenniss is het oneindige voortschrijdende proces, waarvan het nooit bereikbare doel het volledig redelijk verstaan van de wereld der voorwerpen is en dus de vervanging van al het subjectieve door een algemeen objectief gegeven... overeenkomstig daarmede ziet Hermann Cohen in de ontwikkeling van de kunst het steeds voortgaand streven naar een zuivere objectieve wetmatigheid van het gevoel”. Voorts moge worden verwezen naar hetgeen Dr. Stutterheim ⁷⁾ over wetenschap en kunst zegt: „Maar wie niet in staat is tot die merkwaardige houding, die typische wijze van zijn, die kunst en wetenschap vereisen, wie zich niet kan richten op schoonheid en waarheid...”.

Stutterheim wijst in de loop van zijn betoog voortdurend overeenkomsten aan tussen wetenschap en kunst, en, zoals hij zegt: „in de kunstenaar en de geleerde openbaart zich een bepaald kenmerk van **de** mens duidelijker dan in andere mensen”. En Pos ⁸⁾: „de natuurwetenschappelijke ontdekker en de historicus of de socioloog, die de wetenschap om haar zelf, met als enig doel de waarheid, beoefenen zijn verwant met de kunstenaar...”.

Uit het voorafgaande zal, hoop ik, duidelijk zijn geworden, dat de begrippen wetenschap en kunst niet gemakkelijk gescheiden kunnen worden gezien, althans waar het om de creatie van een kunstwerk of „het ontstaan” van een theorie gaat. We zouden kunnen zeggen dat de wetenschapsman met de zich eigen gemaakte kennis evenzo moet leven „op de hoogte der tijd, met een overgevoelig bewustzijn van de historische conjunctuur” ⁹⁾ als de kunstenaar dit met zijn eigen gemaakte schoonheid doet. Wilhelm Wundt geeft in dit verband zijn mening over het **werk** van grote denkers — de geniale creatieve geesten — als zijnde „scheppende resultanten waarin vroegere waarheden niet zijn vernietigd als tegenstrijdige dwaalingen, maar opgeheven tot een harmonische eenheid die zelf weer bron is van nieuwe gedachte”. In aansluiting hierop kan in de economie van de „geniale Keynes” ¹⁰⁾ gesproken woorden en gaarne wil ik hier Von

⁵⁾ Blz. 103.

⁶⁾ Geschiedenis van de Filosofie, blz. 265.

⁷⁾ De zin der zuivere wetenschap.

⁸⁾ Blz. 119.

⁹⁾ José Ortega Y Gasset, De opstand der horden, blz. 158.

¹⁰⁾ Prof. Goedhart in: Folia Civitatis.

Neumann, met zijn „geniale gedachte”¹¹⁾ een topologische stelling op een bepaalde wijze te benutten en de „originele wijze waarop hij de groei in een algemeen evenwichtsmodel à la Walras introduceert”,¹¹⁾ aanhalen. Met het voorafgaande is, hoop ik, aangetoond, dat moeilijk gezegd kan worden dat „het element kunst ondergeschikt is in de abstracte theorie”.¹¹⁾ Willen we dus begripsverwarring met de filosofie voorkomen, dan is het beter alleen dan een verband tussen kunst en economie te leggen wanneer er sprake is van scheppende kunst en de economische wetenschap. Indien tenslotte „kunst” wordt opgevat als „techniek” (vaardigheid, handigheid), „een samenstel van regels gericht op de realisering van een bepaald doel” — **al** of **niet**, wat mij betreft — „onder invloed van waarderingsoordelen”, zoals Prof. Heertje dit in zijn rede verschillende malen definieert, dan geloof ik dit te mogen identificeren met „**uitvoerende kunst**”. Maar dan houden we ons met een principieel andere betekenis van „kunst” bezig dan die welke in het voorafgaande is gebezigd. Willen we op dit punt een vergelijking tussen „kunst” en wetenschap maken, laten we dan uitdrukkelijk over „uitvoerende kunst” en „toegepaste wetenschap” spreken: de uitvoerend kunstenaar **hercreëert**, op zijn manier, met zijn middelen, met zijn normen, precies zoals de toegepaste wetenschapsman dit zal doen. En beiden kunnen becritiseerd worden doordat zij een „te ver gaande” subjectiviteit in de hercreatie hebben „gelegd”, hetgeen zowel in de uitvoerende kunst als in de toegepaste wetenschappen, als in de zuivere (met name de sociale¹²⁾) wetenschappen een open vraag is. In dit verband kan ik mij verenigen met wat Prof. Heertje zegt: „Het waarderingsoordeel staat nog steeds tussen de positieve economie en het praktische beleid”, met die restrictie echter, dat na iedere creatie waarderingsoordelen als het ware „op de creatie worden losgelaten”, niet alleen in de critiek op de creatie, maar ook — mogelijk — bij de toepassing er van. Wat het eerste betreft behoeven we slechts te denken aan de theorieën en vindingen die pas vele jaren later „geaccepteerd” worden, hetgeen het verleden ons al te dikwijls getoond heeft. Wat het tweede betreft denk ik aan de conclusies van het Centraal Planbureau, waarvan Prof. Heertje zegt dat hieraan „soms een mate van objectiviteit wordt toegekend, die strijdig is met het voorwaardelijk karakter van de uitspraken” waarna hij de bovenvermelde plaats van het waarderingsoordeel aangeeft. Het werk van het Centraal Planbureau zou ik willen opvatten als „toegepast wetenschappelijk werk”, bij welke instelling ik het gebruik van waarderingsoordelen — ten hoogste bij het gebruik van de theorie — minimaal acht.

Na het voorafgaande zal duidelijk zijn geworden, dat ik nu niet kan instemmen met hetgeen Prof. Heertje „kunst” noemt naar aanleiding van de illustraties die hij van wetenschap en kunst geeft. Zijn verklaring van de ontwikkeling die in 1964 in Nederland op het gebied van de lonen heeft plaats gehad, blijkt „een persoonlijke visie”, „een intuïtieve schildering van een facet” te zijn. En Prof. Heertje vervolgt: „Tegenover het volgens strenge regels afleiden van conclusies, staat **de ruwe schets** van enkele samenhangen op grond waarvan een uitspraak wordt gedaan... Laat ik deze tegenstelling met de termen wetenschap en kunst mogen

¹¹⁾ De inaugurele rede van Prof. Heertje.

¹²⁾ Zowel bij Pos als bij Stutterheim wordt het probleem van de subjectiviteit met name in de cultuurwetenschappen onderkend. Maar analogie met kunst vindt op dit punt bij hen niet plaats.

aanduiden". Dit gaat veel lijken op wat E. Devons¹³⁾ heeft gezegd, waarbij men voor „political" gelieve „subjective" te lezen: The need to distinguish between the economic and political element in any prescription is emphasized in academic economics, but when economists debate in public they frequently ignore this distinction".

Nú geloof ik, dat Prof. Heertje onder „kunst": (de subjectiviteit in) de **beoordeling** van iets verstaat, wat ook blijkt uit wat hij over de Nederlandsche Bank zegt en waarmee we ons bevinden in het gebied van de kritiek, de (subjectieve) oordeelvelling in optima forma.

Prof. Heertje zal mij (met kleine persoonlijke ervaring hieromtrent) naar ik hoop toegeven, dat het op de Nederlandsche Bank wetenschappelijk toegaat; althans, „wetenschappelijker" dan een „persoonlijke visie" of een „intuïtieve schildering" van een zo belangrijke materie die door hem wordt aangeroerd. De Nederlandsche Bank hanteert normen en zal zeker op bepaalde momenten meer „waarde" aan bepaalde theorieën hechten dan aan andere, zal op haar wijze de theorie als hulpmiddel bij concrete beslissingen gebruiken. Daarom zal ik graag het beleid van de Nederlandsche Bank als „toegepaste wetenschap" opvatten, terwijl Prof. Heertje niet expliciet zegt dat dit **beleid** „kunst" (in de door hem meest gebruikte betekenis, als „techniek" enz.) is, wat ik logischer had gevonden en wat aansluit op wat de vroegere economen veelal onder „kunst" verstonden.

Met het hierboven terminologische onderscheid hoop ik te hebben aangetoond, dat — om begripsverwarring te voorkomen — het begrip „kunst" beter niet in de economie kan worden geïntroduceerd.

Met wat ik tot nu toe „toegepaste wetenschap" heb genoemd, sluit ik mij geheel aan bij „de meest gangbare betekenis van deze uitdrukking, namelijk het gebruik der theorie als hulpmiddel bij empirische onderzoekingen of concrete beslissingen".¹⁴⁾ Dat bij ieder gebruik van de theorie het gevaar van het insluipen van waarderingsoordelen — zeker bij de toegepaste sociale wetenschappen — groot is, geef ik toe. In de „uitvoerende kunst" is dit gevaar groter en misschien reëler. Dit blijkt uit mijn toevoeging aan de „definitie" van (uitvoerende) kunst, als „techniek . . . : „**al of niet**", onder invloed van waarderingsoordelen. In de toegepaste WETENSCHAP zullen deze waarderingsoordelen zo ver mogelijk geëlimineerd moeten worden.

Zonder mijzelf enige deskundigheid aan te meten wat betreft de positief-normatief problematiek in de economie, moge ik alleen wijzen op het boek van T. W. Hutchison: „Positive" economics and policy objectives. Hierin wordt de historische ontwikkeling van „kunst" in de economie weergegeven in verband met bovenvermelde problematiek. „Kunst" blijkt dan nogal wat moeilijkheden bij veel economen op te leveren, misschien door onvoldoende definiëring van dit begrip. Ook hier is Marshall misschien weer de reddende man wanneer hij zegt:

„But it (de economie) shuns many political issues, which the practical man cannot ignore: and it is therefore a science, pure and applied, rather than a science and an art".¹⁵⁾

F. Broekman

¹³⁾ Essays in economics, 1961, blz. 34 en 43.

¹⁴⁾ Prof. Dr. Hennipman in: Theorie van de economische politiek, blz. 27.

¹⁵⁾ Principles of economics, 8e druk, 1922, blz. 43.

HOOG GENOTEERD

èn... steeds courant!

- ★ Vaste, deskundige medewerkers op fiscaal en financieel terrein.
- ★ Elke zaterdag de veelgelezen Financiële Kroniek.
- ★ Volledige beursnoteringen van dezelfde dag.
- ★ Verreweg de meeste financiële annonceringen.
- ★ Jaarlijks het alom geprezen Banknummer.

Mede door zijn gevarieerde inhoud (voor het gehele gezin) staat het ALGEMEEN HANDELSBLAD bij zakenlieden — niet het minst in Beurskringen — hoog aangeschreven. Het is ook DE krant voor studerende aan de economische faculteiten!

- ★ VOOR STUDENTEN SLECHTS f 8,— PER KWARTAAL

ALGEMEEN HANDELSBLAD

veel gevraagd

algemeen gangbaar

CANDIDATEN!!

Wordt aspirant-lid van de Kring van Amsterdamse Economen. ★ Voor aspirant-leden geldt de nominale contributie van f 2,50 per jaar.

*geeft U op als aspirant-lid bij Drs. L. D. Oosterveld,
Secretaris Kring van Amsterdamse Economen,
Comeniusstraat 549-III,
Amsterdam-Slotervaart,
(Telefoon: huis 's avonds 020-152197)*

- ★ De vereniging van afgestudeerde economen aan de economische faculteit van de Universiteit van Amsterdam

Pelser, Hamelberg, van Tíl & Co.

ACCOUNTANTS

AMSTERDAM - ARNHEM - 'S-GRAVENHAGE - ROTTERDAM

Wij zouden gaarne in contact komen met

DOCTORANDI en/of CANDIDATEN in de ECONOMIE

die zich voorbereiden op het accountantsexamen of voornemens zijn zulks te doen.

In de uitoefening van het openbare accountantsberoep zijn diverse mogelijkheden tot specialisatie, zowel in de adviserende als in de controlerende functie.

Van de aanvang af bieden wij een goede honorering, waaraan o.a. een studiekostenregeling is verbonden.

Brieven te richten aan het secretariaat van de maatschap,
Jan Luykenstraat 7, Amsterdam.

stapels
economie
vindt u bij

moderne
boekhandel
bas

Leidsestraat 70-72 - telefoon 248169

Bij Unilever n.v. betekent management- training thans:

■ het zich door eigen
aktiviteit, in een periode
van zes maanden inzicht
verwerven in drie belang-
rijke facetten van de on-
derneming n.l. PRODUKTIE,
MARKETING, ADMINISTRATIE
en hun onderling verband.

■ het vervolgens in
toenemende mate eigen
bijdragen leveren en ver-
antwoordelijkheid dragen
tijdens de na deze zes
maanden volgende geva-
rieerde werkzaamheden.
In deze tweede periode
wordt de kennis verdiept
en verbreed in enkele
cursussen.

Unilever is tot deze nieuwe opzet gekomen op basis van een veeljarige ervaring en is overtuigd hiermede een vorm van opleiding te hebben gecreëerd die aansluit bij de dynamiek van het bedrijf.

economen

met commerciële belangstelling zowel als bedrijfseconomen (a.s. accountants) willen wij gaarne - alvorens zij eventueel tot solliciteren besluiten - in een gesprek nader inlichten over de nieuwe opzet van het traineeship.

Aanvragen voor een informatief onderhoud kunnen gericht worden aan: UNILEVER N.V., Afd. Personeelsvoorziening, Postbus 760, Rotterdam.